

glavni uzrok što su Turci ostavili samoupravu opštinsku. Još do poslednjeg vremena Turci su ostavljali opštinama u Bosni pravo da biraju svoje učitelje i sveštenike i da otvaraju škole.

Tek pošto su se Turci naučili od Evropejaca birokratizmu oni su počeli da uništavaju opštinsku samoupravu. Oni nisu mogli da rade drukčije. Ostavljajući opšti ni da sama bira svoje starešine, oni su zaktevali od sviiju članova opštine uzajamnu odgovornos za celu porezu, koja je bila određena na celo selo za kuluk i sve druge danke, koji su padali na raju. Tako isto cela opština odgovarala je za ubistvo, koje se u njenom ataru dogodilo. Celo selo plaćalo je krvninu turskim vlastima. Ako je ubijen hrišćanin, Turci su u ime krvnine naplatili samo štetu, što je jedan raja, jedan deo carskog imanja, uništen. Drugu kakvu kaznu turske vlasti nisu određivali. Samo selo moralo se starati da izmiri ubicu sa porodicom ubijenog, da ne bi bilo dalje krvne osvete, jer bi selo na novo moralo plaćati krvninu Turcima. "Krvninom" Turci su nagonili srpska sela da gone ajduke, svoje zaštitnike i da izdaju njiove jatake.

Ne mešajući se u unutarne opštinske odnošaje, Turci su samo skinuli sebi brigu s vrata. Oni su imali posla samo sa seoskim knezom, a on tamo neka krpi kako zna. Na taj način i poreza i kulučenje bilo je sigurnije, kad je padalo na celu opštinu, a tako isto i poredak u zemlji. Samoupravom i uzajamnošću opštinskom pred Turcima, turska upravna mašina dovedena je do najveće prostoće.

Uprava nahijska bila je u turskim rukama, kao što smo već kazali. Knezovi od nahija, više su bili turski pomoćnici i savetnici pri razrezivanju poreze i drugi danaka na narod nego li vlast u nahiji. Oni su živeli po. selima kao i drugi seoski knezovi i u onim selima gde su živeli vehinom su bili u isto vreme i seoski knezovi. Samo zbog svog čuvenog imena ili zbog bogatstva, oni su ee smatrali kao neki pretstavioiii cele nahije. Barem ne vidi se nigde da su oni imaju kakve faktične vlasti nad drugim knezovima u nahiji. Samo u nekim krajevima nahijski knezovi imali su faktičnu vlast nad nahijama. Takvi su knezovi imali osobite privilegije od sultana - berate kao što su bili Kara-Pandžići u Krajini, Rašković i starom Vlahu i drugi. Na svu priliku to su ostatci starog srpskog plemstva. Nahijski knez više je bila titula no vlast. Kao što se vidi na knezu Milošu koga je Sulejman paša postavio za "oberkneza" u tri nahije. A nije ni bilo od potrebe Turcima da imaju u nahijama neku srpsku vlast pokraj muslima.